

EEN AMERIKAANSE BELGIË-WATCHER VANONDER HET STOF GEHAALD VIA DE KNIPSELCOLLECTIE VAN HET ADVN

Val Lorwin doceerde geschiedenis aan de Universiteit van Oregon tussen 1957 en 1973. [UO Libraries Special Collections, ca. 1960]

digeerde bundel *Political Oppositions in Western Democracies* uit 1966. Datzelfde jaar stond Lorwin met *Conflits et compromis dans la politique belge* in voor nummer 323 van de *Couriers Hebdomadaires* van het CRISP, een tekst die in 1974 als *Belgium: Conflict and Compromise* een plaats kreeg in de verzamelbundel *Consociational Democracy. Political Accomodation in Segmented Societies*. In het *Canadian Journal of History* van 1970 verscheen van hem *Linguistic Pluralism and Political Tension in Modern Belgium* en in 1975 *Labor Unions and Political Parties in Belgium* in de *Industrial and Labor Relations Review*.

De ouders van de links geëngageerde en sterk voor sociale rechtvaardigheid geporteerde Lorwin waren van Joods-Russische origine en emigreerden als kind naar de Verenigde Staten van Amerika. Zelf werkte hij – na een studieverblijf in Frankrijk – in zijn geboorteland lange tijd als ambtenaar voor verschillende ministeriële departementen en bekwaamde zich daarbij in economie en sociologie. Ten tijde van de hetze van de republikeinse senator Joe McCarthy (1908-1957) kort na de Tweede Wereldoorlog tegen kritische intellectuelen en kunstenaars werd hij beschuldigd van anti-Amerikaanse en communistische agitatie, maar uiteindelijk juridisch volledig vrijgepleit en in eer hersteld. Van 1957 tot 1973 was Lorwin, een specialist in de Europese geschiedenis van de 20ste eeuw in het algemeen en die van de arbeidersbeweging in het bijzonder, hoogleraar aan de University of Oregon in Eugene.

Bij het schonen – een archiefttechnisch eufemisme voor op- of uitkuisen – van de in het ADVN bij elkaar gebrachte thematische documentatiemappen, doken onlangs twee opmerkelijke krantenknipsels op van bijna 60 jaar geleden. Onder de hoofding *Een Amerikaanse blik op de taalstrijd* werd in twee afleveringen in *De Standaard* van 2-3 en 4 januari 1965 een integrale overname aangeboden van een bijdrage die de Amerikaanse historicus Val Rogin Lorwin (1907-1982) eind 1964 publiceerde in het tijdschrift *De Maand*. Een verder uitgewerkte versie van dat artikel werd als *Belgium: Religion, Class and Language in National Politics* opgenomen in de door de Amerikaanse politicoloog Robert Dahl (1915-2014) gere-

Lorwin, die er meermaals verbleef en er contacten onderhield met zowel Nederlands- als Franstalige vakgenoten, journalisten en politici van uiteenlopende ideologische signatuur, bracht zijn eerste wetenschappelijke studie over België uit kort na het wettelijk vastleggen van de taalgrens (1962) en de taalakkoorden van Hertoginnendal (1963) en kort vóór de escalatie rond 'Leuven Vlaams' vanaf 1966, de splitsing van de Leuvense en de Brusselse universiteit (respectievelijk in 1968 en 1969) en de eerste aanzet tot de federalisering met de grondwetsherziening van 1970. Lorwins onderzoek omtrent België vormde een onderdeel van een collectief academisch

project, dat vanuit de VSA werd opgezet met partners uit diverse landen, over het functioneren van democratische staten in West-Europa.

Een aantal van de toestanden en ontwikkelingen die deze Amerikaanse academicus in het midden van de jaren 1960 observeerde en analyseerde – onder andere over (on)kerkelijkheid, verzuiling, socioculturele toestanden en arbeidsconflicten – zijn meer dan een halve eeuw later uiteraard ingehaald door onder meer europeanisering, mondialisering en verengelsing, maar dat geldt lang niet voor alles. Het blijft bijgevolg meer dan de moeite waard om kennis te nemen van zijn scherpe sociaalwetenschappelijke kanttekeningen. In 1975 sprak de gerenommeerde Leuvense socioloog en politicoloog Luc Huyse, wiens studies over de politiekmaatschappelijke ontwikkelingen in België na 1944 mede door hem waren geïnspireerd, zijn appreciatie uit voor Lorwin als wetenschapper en als mens: *"Misschien is veel van wat deze Amerikaanse auteur schreef ondertussen alhier gemeengoed geworden. Maar bij hun verschijnen verwekten zijn studies veel deining. Met zijn intieme kennis van de niet-in-kaart-gebrachte mechanismen in de Belgische politiek hield hij politici en politieke waarnemers een spiegel voor. Sommigen choqueeerde hij; anderen bracht hij tot heilzame reflectie. Geen wonder dat deze minzame man nog steeds een gewaardeerde gesprekspartner is van politieke topfiguren in ons land."* Lorwin, aldus historicus Alain Meynen (1955-2022), *"betrok als eerste drie sleutelbegrippen van de Belgische politiek – de 'verzuiling', de compromisvorming op basis van de evenredigheidsregel en de centrifugale werking van de taalpolitieke tegenstellingen – in een samenhangende analyse"*.

De knoop van de communautaire problematiek in België ontleedde en verwoordde de Amerikaanse academicus Lorwin als betrokken buitenstaander zes decennia geleden in bewoordingen die er vandaag nog altijd toe doen: *"De Vlamingen weten weinig af van wat de Walen denken; de Walen weten nog minder af van wat de Vlamingen denken. Aan beide zijden zijn de mensen geneigd de anderen te zien – en er zich aan te ergeren – als een solied blok dat tegen hen front vormt. (...) De Vlamingen beschouwen zichzelf nog steeds als verdrukt, niet-tegenstaande het politieke gewicht van hun aantal, de vooruitgang in het gebruik van het Nederlands (behalve in het Brusselse) en een recente*

economische groei in Vlaanderen die sneller is dan in Wallonië. The reflexes of the underdogs blijven bestaan, veel langer dan de voorwaardes die ze in het leven riepen. (...) Ofschoon Brussel nog een groot deel, misschien te veel, van het leven van de natie blijft bepalen, voelen veel Brusselaars zich bedreigd door de Vlaamse agressiviteit en de Waalse onverschilligheid voor hun specifieke belangen. In deze unieke nationale driehoeksverhouding van een verdrukte meerderheid en twee verdrukte minderheden lijkt een rationele en verdraagzame uiteenzetting geen gemakkelijke taak." *"Er zijn Belgen die, koel of met emotie, een ontbinding van de nationale staat onder ogen zien. Maar zij denken niet aan een burgeroorlog als mogelijkheid om de regionale onafhankelijkheid af te dwingen"*, zo voegde hij eraan toe.

Misschien komt Lorwin – in navolging van zijn land-, vak- en ambtsgeenoot Shepard Bernard Clough (1901-1990) – alsnog in aanmerking voor een lemma in de digitale *Encyclopedie van de Vlaamse beweging*? [\[Nico Van Campenhout\]](#)

WT | 2025/2

Inhoud

VOORWOORD

Bruno De Wever, 90 jaar WT: Van Groot-Nederlandse poëzie tot persoonsgebonden aangelegenheden

BIJDRAGEN

Iris Kater Mirsalari & Evi Dijcks,
De poëtische constructie van een Groot-Nederlandse natie rond de vieringen van het eeuwfeest van de Belgische Revolutie in 1930 in de tijdschriften 'Vlaanderen' en 'De Dietsche Gedachte'

Mark Deweerdt, 'Het ei van Columbus'. Over de oorsprong en wording van 'persoonsgebonden aangelegenheden'

NIEUWE UITGAVEN

